

Karen Geertsema

Wel terugsturen, niet ophalen?

Dit nummer staat in het teken van het nationaliteitsrecht: we publiceren de weergave van vier voordrachten die werden gehouden tijdens het symposium ‘Groot blijven in de Rijkswet op het Nederlandschap’ (10 september jl. in Antwerpen). Het symposium was een eerbetoon aan emeritus hoogleraar René de Groot, voortrekker van het nationaliteitsrecht als wetenschappelijke discipline in Nederland. In zijn eigen bijdrage benadrukt De Groot dat rechtszekerheid het uitgangspunt moet zijn: bepalingen die verlies van nationaliteit regelen moeten restrictief worden uitgelegd en intrekking moet alleen mogelijk zijn in uitzonderlijke gevallen. De vier bijdragen illustreren dat de staat bij de uitvoering van dergelijke bepalingen de grenzen opzoekt, ook die van het EVRM en het Unierecht.

Die houding is ook te zien bij de zogenoemde Syriëgangers. Alhoewel Rechtbank Den Haag op 11 november 2019 oordeelde dat de Minister van Buitenlandse Zaken zich moest inspannen om 56 Nederlandse kinderen op te halen uit het detentiekamp Al-Hol in Noord Syrië, waar zij onder erbarmelijke omstandigheden verblijven (ECLI:N-L:RBDHA:2019:11909), heeft het Gerechtshof Den Haag die uitspraak in hoger beroep vernietigd.

De uitspraak van de voorzieningenrechter respecteerde de beleidsvrijheid die de Minister van Buitenlandse Zaken heeft bij de bescherming van staatsburgers in het buitenland wat de moeders betreft, maar begrenste die vrijheid wat de kinderen betreft. De rechter oordeelde dat sprake was van een onrechtmatige overheidsdaad, en droeg de staat op actie te ondernemen in het belang van de kinderen. Het IVRK en het EVRM vormden de juridische kaders voor wat Nederlandse kinderen in het buitenland van de staat mogen verlangen. In hoger beroep is die argumentatie helaas onderuitgehaald.

Ook ten aanzien van Nederlandse kinderen heeft de minister beleidsvrijheid waarbij politieke afwegingen zwaarder wegen dan de rechten van het kind.

Ook in landen om ons heen kennen ze het dilemma. In België oordeelde de rechter dat de staat moet overgaan tot repatriëring van een Belgische vrouw en haar drie kinderen. De Duitse autoriteiten haalden drie Duitse weeskinderen op bij de grens tussen Turkije en Syrië nadat de rechter daartoe had gedwongen (ECLI:DE:VG-BE:2019:0710.34L245.19.00). Het juridisch kader waaraan in al deze zaken moet worden getoetst is onduidelijk, omdat rechtsmacht ontbreekt. Daardoor is ook onduidelijk wat het Unieburgerschap betekent en welke betekenis artikel 3 van het 4e Protocol bij het EVRM in dit geval heeft. Omvat de verplichting voor staten om eigen onderdanen onder alle omstandigheden toe te laten tot hun grondgebied, ook de plicht de kinderen op te halen? De Belgische rechter formuleert het als een morele plicht, de Nederlandse voorzieningenrechter baseerde zich op de vereiste maatschappelijke zorgvuldigheid om te komen tot het oordeel dat de staat zich moet inspannen.

Bij terugkeer van derdelanders naar hun land van herkomst beroept de staat zich op internationaal gewoonterecht: ‘Terugnaming van eigen onderdanen is een internationaal gewoonterechtelijke verplichting die door nagenoeg alle landen wordt gerespecteerd. Dat betekent dat terugkeer, ook gedwongen, naar deze landen doorgaans zonder problemen verloopt’ (TK2013-2014,30 573, nr. 124).

Respect voor deze verplichting zal hopelijk doorklinken in de houding van de Nederlandse staat nu de VS aanbiedt te helpen bij de repatriëring – ongeacht de juridische afdwingbaarheid.